

Den Svenska Liggmilan

Av Agne Säterberg

Foto Agne Säterberg

Agne Säterberg (Destination Höga Kusten)

Körning

Nordingrå

www.destinationhogakusten.com

Detta är den ursprungliga inhemska miltypen. På den lutande, rektangulära bottnen, vars långsida oftast görs ca 2 m längre än kortsidan, läggs 2-4 bottenvasar d v s kolved av 6-8 cm grovlek. Dessa placeras på ca 1 meters mellanrum bredvid varandra och i bottenens längdriktning. Tvärs över dessa bottenvasar, vilka fungerar som ett rost, läggs därefter kolveden. För att veden inte ska rasa ned vid bottenens lägsta punkt, framväggen, nedslås där 2 stadiga ca 1 m långa stöd, som strävas med en lutning inåt milan av ca 25 cm.

Vid vedredningen placeras fin och torr ved kring tändtrumman, som anordnas horisontellt invid bottenens lägsta punkt tvärs igenom milan. I övrigt placeras klen ved närmast bottenvasarna samt i milans tak, medan grövre mer svår kolad ved placeras i milans mitt. Kolvedkubbarnas topp- och rotändar läggs omväxlande åt vardera hållet för att gavlarna skall hållas i jämnhöjd.

Långsidorna görs för denna miltyp lodräta, d v s vedkubbar av samma längd läggs på varandra i milan, och taket läggs i jämn stigning från milans bryn vid bottenens lägsta punkt i riktning mot milans högsta krön, som man brukar förlägga ca 1 m innanför bakväggen, till vars överkant taket sedan får slutta. För att ge bakväggen nödvändig stadga, byggs den upp med hjälp av skarvkilar och giststockar timrad vägg.

På ca 15 cm avstånd från understa giststocken inhuggs i bottenvasarna stybbstocken, vilken ska tjänstgöra som block för stybben vid bakväggens fot. Liggmilan risas på taket och kring brynet, för att hindra stybben att komma in mellan kolvedkubbarna mossas milans sidor. Framväggen och bakväggen stybbas som resmilan, med hjälp av block. På långsidorna kvarhålls stybben av en s k balkro.

Denna görs på följande sätt: ca 2 dm från vedens ändar efter vardera sidorna nedslås 3-4 stolpar, jämnt fördelade efter sidorna, och av samma längd som milans höjd. Innanför dessa stolpar, som stadigt strävas utåt, läggs undan för undan på varandra, horisontalt, smäckra slänor, varefter mellanrummet mellan dessa och den i ytterkanten mossade milveden fylls med stybb. En balkro ser ut som en längs milan placerad vägg av smäckra slänor.

Tändningen sker i tändtrumman. Om vinden ligger in från någon av milans långsidor, sker tändningen i den ända av tändtrumman, som ligger i lä. Andra änden av trumman täpps till med något, så att elden drar sig in i milan, varefter tändöppningen tillätas. Sedan elden spritt sig igenom hela tändtrumman, tillätas även den andra ändan. 2-3 fotrymningar tas nu upp vid framväggen, för att nedkola det lilla befintliga vedpartiet.

Genom att luckra eller göra ett rökdike $\frac{1}{2}$ m framför kolningszonens skärningslinje i taket (mellan denna och milans bakvägg) leds kolningen i taket mot bakväggen. Då upptas 2-3 fotrymningar vid bakväggens fot. När takets avkolning drivits fram till trakten av milans högsta krön, varvid bottenkolningen samtidigt bör ha skridit fram till ungefär $\frac{1}{4}$ av milans längd, upptas flera och kraftigare fotrymningar för att stimulera bottenkolningen. Sedan bottenkolningen tagit kraftigare fart, dirigeras kolningen i vedpartiet vid bakväggen genom upptagning av rökhål, som i den mån kolningen fortskrider så småningom flyttas nedåt.

Det gäller att tillse, att bakväggens kolning inte drivs fortare än att bottenkolningen hinner fram till bakväggen, innan denna är nedkolad. Då bakväggen nedkolats, måste nämligen kolningen avbrytas, och de vedpartier, som ev. finns inuti milan, får utrivas mer eller mindre okolade. Skulle nämligen kolningen fortsättas, sedan vedpartiet vid bakväggen nedkolat, blir resultatet att luften som kommer in via fotrymningarna träffar det invid bakväggen befintliga, varma träkolet, som alltså förbränns.

Även liggmilan klubbas upprepade gånger över färdigt träkol, så att inte luft kommer in på det varma kolet, vilket resulterar att det förbränns. Rivningen av liggmilan sker vanligen i 1 eller 2 skikt, med början vid bottenens lägsta punkt.

Av Agne Säterberg